

TIBETSKÝ TEXT SÚTRY O DESETI KRÁLÍCH ZE SBÍREK NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

DANIEL BEROUNSKÝ

Ústav jižní a centrální Asie,
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

1. Úvod

Tradice spojená s apokryfním, původně čínským buddhistickým textem známým pod svým nejkratším názvem jako *Sútra o deseti králích* (čín. *Shí wáng jīng* 十王經), je dnes živá v zemích Východní Asie. Text sútry se dotýká představ o posmrtných událostech a nabízí poměrně jasnou perspektivu toho, co mají smrtelní lidští jedinci očekávat po svém skonu. Celkem desetkrát se podle textu zemřelí setkají s vládci zásvětní oblasti, kterou je obtížné nějak přesně definovat.

Dané texty o ní hovoří někdy jako o „podzemním žaláři“ (čín. *dì yù* 地獄), což je zároveň častým synonymem pro pekla. Nicméně z logiky textu vyplývá, že teprve po setkání s deseti králi putují zemřelí jedinci do jedné z oblastí světa koloběhu, tj. pekel, oblasti prětů, zvířat, lidí, asurů či bohů. Pekla by to tedy být neměla. Jiný výraz objevující se v daném čínském textu hovoří o „temnotě mezistavu“.¹ Tento výraz jakoby odkazoval k buddhistické představě „mezistavu“ (san. *antarābhava*, čín. *zhōng yǒu* 中有, tib. *bar do*). Čínské texty však tuto oblast jednoznačně nepojmenovávají. Nabíledni je zjištění, že v tomto případě jde o spojení starších čínských představ o byrokratickém uspořádání zásvětí odrážejícím i stav ve světě živých spolu s dávnými propracovanými představami Indů o nesčetných pekelných mukách. Byrokratické úřady deseti králů jsou obklopené narážkami na mučení v peklech, známými z indických popisů buddhistických textů. Je tak zřejmé, že text samotný nechce jednoznačně pojmenovat oblast, o které hovoří. Její jednoznačné pojmenování jako „očistec“ (purgatory) v anglicky psané literatuře je třeba brát pouze jako snahu o prvotní přiblížení dané oblasti pro čtenáře z oblastí s kořeny v křesťanské civilizaci.

Daný čínský text vtahuje indické buddhistické představy do vidění čínskýma očima. Představuje v úvodních pasážích proocvtví vyslovené Buddhou o Jamovi, podle kterého se stane v budoucnu bódhisattvou Samantabhadrou. To je však zřetelná snaha zvýšit autoritu byrokratických vládců zásvětí, oni jsou totiž oněmi Jamy. Jiným rysem daného textu je, že žádá po svých příznivcích přesné dodržování obřadních hostin, které časově odpovídají setkání zemřelého s deseti králi. Prvních sedm setkání probíhá po sedmi týdnech, tj. v rámci poměrně rozšířené buddhistické představy o 49 dnech jako o období „mezistavu“ mezi smrtí a novým zrozením. Následná tři setkání probíhají po stech dnech

¹ Viz Teiser 1994: 211 („body of intermediate darkness“, čín. *zhōng yīn shēn* 中陰身).

s osmým králem, po jednom roce s devátým králem a třech letech s králem desátým. Teprve desátý král rozhoduje o přerození daného jedince. To je v rozporu s buddhisticou tradicí, avšak zdá se, že důvody pro tento popis spočívají opět ve starších čínských představách.²

Text *Sútry o deseti králích* byl ve svých čínských a japonských verzích v minulosti předmětem různých dílčích studií. V širší známost ho však pro odbornou veřejnost uvedl americký badatel S. F. Teiser, který ve své podrobné monografii ohledává okolnosti vzniku nejstarších známých exemplářů nalezených v Dünhuángu 敦煌 a detailně pojednává o jednotlivých aspektech daných textů. Konstatuje, že texty z Dünhuángu jsou součástí pohřebního ritu, nejstarší známé exempláře byly vesměs opsané pro zásluhy zemřelých. Oprávněně poukazuje na osobité rysy textů o „deseti králích“, které spočívají nejen v obsahu textu, ale více v jeho formě a způsobech šíření (Teiser 1994: 165–170).

Tyto texty totiž obsahují verše určené k recitaci. Jsou v nich tedy zakomponované pasáže určené k rituálu. Mimoto jsou jejich součástí malovaná zobrazení deseti vládců zásvětní oblasti, která zpřítomňují scény zásvětních soudů se zemřelými a zároveň tak slouží k uctívání zmíněných deseti králů.³ Navíc po způsobu mahájánských sůter vyzývá k „recyklaci“ či množení daného textu za pomoci slibů i výhrůžek.

Jde tedy o mnohovrstevnatý text, který slouží mnoha účelům Jeho značné rozšíření po Východní Asii je svědectvím o tom, že právě tato polyfunkčnost textu spolu s jednoznačným vylíčením zásvětních událostí doplněných jasně předepsaným rituálním programem našly odezvu ve společnostech Východní Asie.

2. Tibetké pohřební obřady a Sútra o deseti králích

Text *Sútry o deseti králích* je známý v mnoha čínských a japonských verzích. Mimoto bylo nalezeno i množství fragmentů překladu do ujurštiny. Teiser ve své studii předpokládá, že se text utvářel mezi 8. a počátkem 10. stol. Ovšem nejstarší známé verze pocházejí z 10. století (Teiser 1994: 9).

Dosud nebyla známá jediná reference o existenci tibetského překladu daného textu. To je na jedné straně pochopitelné. Z daného textu silně vyčnívají specificky čínské motivy, a tak tibetským vzdělancům muselo být zřejmé, že jde o apokryfní čínský výtvar. Na straně druhé však by však bylo překvapující, že by Tibetané o tomto populárním čínském buddhistickém rituálu nevěděli.

Stejně jako v Číně, i v Tibetu byla otázka pohřebního rituálu vnímaná jako zcela zásadní. Vyplývá to i z dochovaných textů z Dünhuángu, mezi kterými se objevují buddhistické i nebuddhistické rituální pohřební texty. Jedna z nejstarších tibetských buddhistických kronik, Bažá (tib. *Dbá' bžad*), obsahuje část popisující diskuze ohledně pohřebních rituálů tibetských králů. Podle ní se nakonec ujal rituál prováděný buddhisty (Wangdu a Diemberger 2000: 92–105).

V otázce pohřebního rituálu se prostředí Tibetu značně odlišuje od čínského. Víme, že už ke konci královské doby (do 10. stol.) se pro tyto účely užíval tantrický rituální

² K vlivu zejména konfuciánských představ na vznik tradice deseti králů viz Teiser 1994: 20–30.

³ K ilustracím jednotlivých dvorů králů viz příspěvek Luboše Bělky v tomto čísle (Bělka, 2013), k obecnějšímu zobrazování Jamova soudu viz Bělka 2005.

text *Sarvadurgatipariśódhana-tantra*.⁴ Tedy již v této době byl doménou tantrického buddhismu. V době dnešní používají jednotlivé tradice tibetského buddhismu tantrické texty soustředěné kolem vybraných „osobních božstev“ (tib. *ji dam*, sans. *ištadévatá*) a rituálu „přenesení vědomí“ (tib. *'pho ba*). Ovšem jedním z nejpodrobnějších textů zůstává cyklus rituálních textů k tzv. mírným a hrozivým božstvům objevitele Karma Lingpy (14. stol.) z tradice Ňingma. V rámci tohoto cyklu se objevuje vedle textu „Osvobození skrze nošení“ (tj. nošení amuletu s mantrami) či pokynů pro rituál „přenesení vědomí“ (tib. *'pho ba*) i text nazývaný na Západě „Tibetská kniha mrtvých“, jehož titul však zní „Osvobození v bardu skrze naslouchání“ (tib. *Bar do thos grol*). Právě tato část mapuje oblast „mezistavu“ a obsahuje podrobné instrukce vedoucí k dobrému přerození.⁵

Tento text je tantrickým rituálem čerpajícím z pravděpodobně autochtonního tibetského učení „Velikého završení“ (tib. *rdzogs chen*) a starších indických tanter (Guhjagarbha). Právě jeho specificky tantrický charakter užívající postupů vizualizace je prvek, kterým se tento rituál vzdaluje čínské tradici deseti králů.

Přesto v nedávné publikaci věnované tibetským pohřebním rituálům Margaret Gouin vyslovuje smělou hypotézu o možné souvislosti mezi čínskou *Sútrou o deseti králich* a vývojem tibetských představ o mezistavu.⁶ Ve velmi obecném pohledu lze vskutku postřehnout, že i text „Osvobození v bardu skrze naslouchání“ se snaží být praktickým průvodcem pro poměrně propracované představy o „mezistavu“ (*bardu*). Zde však podobnost obou textů končí. Tibetský text je zřetelně zakořeněn v tantrických postupech a v něm zmiňované vize mírných a hrozivých božstev mají pramálo společného se soudními dvory deseti králů. V daném momentu se mi zdá být velmi obtížné prokázat nějakou bližší souvislost mezi oběma z nich, na straně druhé není vskutku vyloučená inspirace těchto pohřebních obřadů v Číně. Ta by však byla jen na velmi obecné úrovni, totiž v potřebě přehledného a detailního popisu událostí po smrti.

Přesto by snad snaha po hledání vlivu čínského textu o deseti králich v Tibetu mohla být úspěšnější v rovině lidových obřadů, ve kterých se umenšuje vliv vzdělané mnišské elity a leckdy i vliv tantrických rituálů.

Tato oblast je však stále relativně málo popsána. Podle autoritativních tibetských buddhistických textů se zemřelý musí přerodit během intervalu 49 dní. To odpovídá období, ve kterém podle čínského textu o deseti králich potkávají prvních sedm z nich. V Tibetu se obecně často objevuje i rituál obětování zemřelým konaný po jednom roce (devátý král podle čínského textu). Ten však často bývá chápán jako vzpomínkový, tedy následující až po přerození daného jedince. Nicméně za zmínku jistě stojí skutečnost, že v některých oblastech Východního Tibetu se podle dvou mně známých referencí konají vzpomínkové rituály po třech letech, tedy analogicky čínskému textu a v rozporu s učenickou tradicí Tibetu. Navíc, dané reference hovoří o představě, že tři roky je časové

⁴ Překlad a edice tibetského spolu se sanskrtským textem viz Skorupski 1983.

⁵ Jediný existující překlad celého souboru textů viz Gyurme Dorje 2005. K historii celého souboru textů viz Cuevas 2003.

⁶ „It must be noted that this text (i.e. Scripture on the Ten Kings) pre-dates Bardo Tödröl by five to seven centuries; and the question must be asked to what extent this work (and possibly other Chinese Buddhist texts) influenced the development of the idea of the bardo in Tibetan Buddhism.“ Gouin 2010: 198.

období, ve kterém se daný jedinec musí přerodit.⁷ Tedy představa totožná s textem *Sútry o deseti králích*. Toto je zde zmíněné jako možný slibný směr výzkumu o vlivu tohoto čínského textu na tibetské prostředí.

3. Původ tibetského textu ze sbírek Národní galerie

Ve sbírkách Národní galerie v Praze je zastoupený jediný dosud známý exemplář tibetské verze *Sútry o deseti králích*. Překlad celého textu, včetně faksimile originálu a pojednání o vlivech čínské literatury na tibetské prostředí, vyšel anglicky ještě před publikací této statě (Berounský 2012). Tento text tu strávil desetiletí nepovšimnutý a neurčený. Je ručně psaný na tradičně vyráběném hladkém papíře světlé barvy a velikost jednotlivých listů by se dala zařadit do středního formátu tibetských a mongolských knih. Obsahuje jedenáct malovaných výjevů ze dvorů jednotlivých králů a dalších 16 vesměs menších iluminací. Postrádá překladatelský kolofon a tudíž o okolnostech vzniku překladu se lze jen nepřesně dohadovat z nepřímých indicií.

Jednou z nich mohou být zobrazení doprovázející text. Jejich barevnost by mohla odkazovat k Mongolsku. O stejném původu daného exempláře by mohly vypovídat i pasáže daného textu popisující okolnosti smrti (24b): „(Mrtvý) je pohozený na pohřebišť, žerou ho a tahají ho psi, lišky a vlci; shromažďují se u něj supi a krkavci...“

Jeden ze známých pohřbů v Tibetu je tzv. pohřeb „roztrošení (těla) ptáky“ (tib. *bja gtor*, *bjar g.jeng*), které bývá dílem téměř výhradně supů. Naopak mongolským pohřebním zvykem bývá prostě ponechání mrtvého těla ve stepi, kde se o něj postarají psi, vlci či lišky. Lze toto brát jako referenci o mongolských způsobech pohřbívání?

Obě indicie jsou značně slabé, nelze bezpečně mimo oblast dohadu odlišit „mongolskou barevnost“ od tibetské. Stejně tak nelze jedinou zmínku, kterou navíc autor evidentně hodlal drammatizovat okolnosti smrti, za důkaz původu textu v Mongolsku.

Jiná oblast odkazů k možnému původu textu spočívá ve skutečnosti, že manuskript *Sútry o deseti králích* se v Národní galerii neobjevil jako samostatný text, ale jako součást daleko většího, leč neúplného korpusu textů.

Celý soubor textů je psaný velmi podobným písmem, na obdobném papíře a dalším společným rysem je skutečnost, že prostřední linka textu je důsledně psaná červeným inkoustem. To jsou dostatečné známky toho, že všechny texty jsou obdobného původu a byly chápány jako ucelený soubor. Je však pouhým fragmentem, o jeho původním rozsahu lze jen vznášet hypotézy. Ve sbírce Národní galerie je z něj uchováváno zhruba 150 listů.

⁷ První z referencí pochází z knihy Duncana, který cestoval po Východním Tibetu (Khamu), ale naneštěstí neobsahuje přesnější geografickou lokaci (Duncan 1998: 117): „When the initial death ceremonies have been finished they may be repeated for three years, each year upon the death anniversary, but without the soul placard. After this no more ritual is considered necessary as the soul is supposed either to have entered paradise or been reborn.“

Druhá reference se týká oblasti Rgjal mo rong (G.yu 'brug, Stuart: 104, vysvětlení v závorkách jsou má): „*Das mchod* is a ritual held three years after a person's death. It is identical to *Bdun* (obřady konané šestkrát po sedmi dnech) and *Zhe dgu* (obřad po 49. dnech), except no family members weep. *Sgom pa* (jógin) and *bla ma* (mistr) explain that the dead person's soul is searching for a next life and the family's sadness might prevent the deceased from having a next incarnation.“

Po pokusu o systematické utřídění listů zbytku korpusu textů se ukázalo, že zahrnoval původně několik svazků, byl však nepochybně značně chaoticky uspořádaný. Část manuskriptů má na svém levém okraji tibetské písmeno „ka“ (první písmeno abecedy), označující první svazek. Ovšem čísla některých folií po stranách, označených písmenem „ka“ se dublovala. To svědčí o skutečnosti, že existovaly dva svazky označené písmenem „ka“ na levém okraji textu. První z nich se zdá být kompletní (kolem 70 listů), avšak z druhého jsou k dispozici jen folia 2–3 a 20–31. První kompletní svazek o původu textu mnoho nenapoví, téměř všechny texty v něm obsažené jsou známými překlady ze sanskrtu, tak, jak se objevují v různých edicích Kangjurů. Ovšem v oněch dubletech se na konci folia 28b objevuje cosi jako kolofon k fragmentu textu, postrádajícím titul. Zní:⁸ „Nechť skrze mé psaní ku prospěchu laskavých rodičů všechny cítící bytosti dosáhnou stavu Buddha“. Informace z něj hovoří, že text byl zapsaný, nijak překvapivě, jako vytváření zásluh pro zemřelé rodiče. Otázka zní: byl to jen tento text nebo celý soubor?

Následují dva listy, které mají na okraji písmeno „ga“ (třetí písmeno abecedy, druhé „kha“ tedy chybí). Opět se v nich objevuje cosi na způsob záznamu o okolnostech vzniku textu:⁹ „Drahocenný Mistr podněcoval k potěšení myslí laskavých rodičů v krajích patřících k Ů-Cangu skrze své kázání Dharmy. Záležitost větší než tato nemůže být vyslovena. Vyjadřující lásku, pronáším tyto melodické verše...“

Můžeme tedy vztáhnout vznik celý korpus textů k Ů-Cangu, tedy Centrálnímu Tibetu, nebo se to týká jen tohoto fragmentu? V textu samotném se objevuje modlitba ne pro oba rodiče, ale specificky pro matku. Můžeme toto opět vztáhnout k celému korpusu textů?

Jeden z textů souboru není označen žádnou zkratkou ani písmenem na svém levém okraji. Je neúplný a obsahuje folia 1–26. Titulní list obsahuje jinak neznámý sanskrtský název *Árjapalokitirasana(á)máštašatakana* (tib. *'Phags pa spjan ras gzigs kjis dbang phjug gis mcchan brgia rca brgiad pa*). Obsahuje chválu bódhisattvy Avalókitéšvary, nicméně po několika listech textu se začnou objevovat jména zejména druhého a třetího hierarchie linie karmapů (Karma Pakši, Rangdzung Dordže) coby jména Avalókitéšvary. Text obsahuje i větu: „Mým nejskvělejším zrozením je Karma Pakši“. Je tak nabíledni, že jde o apokryfní text vzešlý z prostředí příznivců linie Karma Kagjü.

Pokud bychom se pokusili složit tyto indicie dohromady, zdálo by se být pravděpodobné, že celý soubor textů mohl být zapsaný původně v Centrálním Tibetu, v prostředí vyznavačů linie Karma Kagjü a pro vytvoření zásluh pro zemřelou matku. Pokud lze brát indicie ukazující k Mongolsku vážně, nebylo by nepředstavitelné, že tento starší korpus byl později opsán v Mongolsku pro obdobné účely.

Celý soubor textů byl zakoupený Národní galerií od Ladislava Webera v roce 1955. L. Weber byl známým sběratelem moderního českého umění a otázka tak zní, jakými cestami přišel k tomuto rukopisu. Odpověď se nacházela v archívech Národní galerie ve formě dochované korespondence mezi Ladislavem Weberem a ve známost přicházejícím sběratelem asijského umění Vojtěchem Chytillem (1896–1936). Z ní vychází

⁸ Tib. *drin čan pha ma'i don du bdag gi bris pas dge ba 'dis kjang sems čan thams čad sangs rgjas kjis [kji] go 'phang thob par gjur čig.*

⁹ Tib. *bla ma rin po čhe'i dbus gchang gjis 'khong [gji khongs] gi gsung čhos sogs jul du drin čan pha ma jid dga' ba la bskul ba jin/ don 'di las lhag pa gsungs rgju med/ bjams pa'i rten [pas bstan] čing snan pa'i cchig gi [gis] bos/...*

najevo, že Vojtěch Chytil poslal daný soubor textů Ladislavu Weberovi kolem roku 1933 a hovoří ve svých dopisech o tom, že „v oněch krajích není dnes malba nijak na výši“ (archív NG: AA 2982/47). Není však možné zjistit, co mínil „oněmi kraji“. Ladislav Weber při prodeji souboru zaznamenal, že pochází z Tibetu 18.–19. století (archív NG: AA 2982/61–64). Nevíme, zda k této informaci nějak přispěl Vojtěch Chytil a jaké důvody za ní stály.

4. Tibetský text Sútry o deseti králích

Tibetský text *Sútry o deseti králích* je dosud první a jedinou známou tibetskou verzí. Je lépe hovořit o „verzi“ než o překladu, neboť tento text připomíná spíše parafrázi než doslovný překlad. Navíc se v něm objevují doplněné pasáže neznámé textům čínským. Základem textu je však nepochybně volný překlad, místy parafráze, textů čínských.

Text je zapsaný na 43 listech a je zhruba o polovinu rozsáhlejší než dlouhé verze nalezené v Dünhuángu.

Volné zacházení s textem se projevuje už v jeho názvu. Nenachází se na titulním listu (ten je prázdný), ale je několikrát zmíněný v textu samotném, a to pokaždé trochu jinak. Verze titulu zmiňovaná v závěru textu zní: „Prorocství bhagavána [Buddhy] o Jamech, provádění slavností během spojnic sedmi dní, znovuzrození v buddhovském poli a učení o poslech bohů.“¹⁰ Delší verze titulů čínských verzí z Dünhuángu se liší tím, že obsahují výraz „znovuzrození v Čisté zemi“, tedy ráji buddhy Amitábhy, jehož kult je v Číně daleko silnější. Naopak v nich není zmínka o „poslech bohů“, protože to je evidentně pasáž přidaná překladatelem do tibetštiny.¹¹

Hlavní rozdíly mezi tibetskou verzí a dlouhými redakcemi textu z Dünhuángu mohou být shrnuté v následujících bodech:

i. Počátek textu (fol. 1b) byl zřetelně přidaný překladatelem do tibetštiny. Po oznámení titulu v „jazyce indickém“ (tib. *rgja gar skad du*) žádný titul nenásleduje. Text pokračuje úvodními verši, které jsou nepřesnou citací z počátku textu nazvaného „Kořenné verše o šesti mezistavech“. Tento text je zahrnutý do souboru textů nazývaných „Mírná a hrozivá [božstva] Karma Lingpy“ (tib. *Skar gling ži khro*).¹² To je soubor textů, ve kterém se objevuje i tzv. „Tibetská kniha mrtvých“ (tib. *Bar do thos grol*). Jádro souboru byl objevený jako „poklad“ (tib. *gter ma*) ve 14. století Karma Lingpou a některé texty k němu byly později přidané. Tato skutečnost by mohla potvrzovat, že se tato tibetská verze objevila v prostředí následovníků linie Karma Kagjü. Zmíněný soubor textů v ní byl totiž poměrně populární.

ii. Úvodní části obsahují oproti čínským verzím podstatně rozšířené pasáže z prorocství o Jamovi (potažmo o Jamech, kterými je i všech deset králů), který se v budoucnosti stane

¹⁰ Fol. 42b: *Bčom ldan 'das kji (kjis) gšin rdže la lung bstan pa dang/ 'khor rnam la bšos ston bdun cchigs bja ba dang/ sangs rgjas kji žing du skje ba dang/ lha'i pho ňa bstan pa žes pa'i mdo.* Jen trochu odlišný titul je obsažen na fol. 42a, tib.: *Gšin rdže sangs rgjas su lung bstan pa dang/ 'khor rnam bži la bšos ston bčol ba dang/ sangs rgjes kji žing du skje ba dang/ lha'i pho ňa lnga bstan pa žes bja ba'i mdo.*

¹¹ Čínský titul zní *Fó shuō yánluó wáng shòuji sì zhòng yù xiūshēng qī wǎngshēng jìngtū jīng* 佛說閻羅王授記四眾預修生七往生淨土經. V překladu Teisera 1994: 7 – The Scripture Spoken by the Buddha to the Four Orders on the Prophecy given to King Yama Concerning the Sevens of Life to be Cultivated in Preparation for Rebirth in the Pure Land.

¹² Anglický překlad viz Gyurme Dorje 2005: 29–34.

bódhisattvou Samantabhadrou (fol. 5a–6b). Obsahují detailnější popis okolností, které k tomu vedou. Podle textu jsou Jamové dvou druhů. Prvním z nich jsou bódhisattvové osmého stupně a druhými z nich jsou ti, kdo nastoupili cestu ctnosti, ale později se od ní odklonili. Coby Jamům v zásvětí je zpět na správnou cestu vedou tři okolnosti. První okolností je setkávání se se ctnostnými zemřelými. Druhou okolností je, že každodenně jsou paláce Jamů spalované ohněm, ale Jamové samotní tím ohněm nejsou dotčeni. To jim připomene jejich ctnost, neboť podle textu je „slovo Buddha přítomné v jejich tělech a ramenech“. Tímto se rozpomenou na svou ctnost z minulosti. Třetí okolností je, že se každý den na chvíli v jejich srdci objeví nemoc (dosl. lepra), ale poté zmizí. To způsobuje lítost z odklonění se od správné cesty.

Další rozšíření oproti čínským verzím představuje pasáž z úvodních částí věnovaná pokynům k deseti slavnostem (fol. 7b–10b). Jsou daleko detailnější a dovídáme se z nich například, že „slavnosti“ lze provádět ještě za života pro sebe samotného. Neboť podle textu ten, kdo provádí slavnost, získá šest sedmin vzniklých zásluh. Zemřelému připadne jen jedna.

iii. Ústřední části textu, které popisují setkání zemřelého s jednotlivými králi (fol. 15b–32a), jsou oproti čínským předlohám rozšířené. Na druhé straně často nepřidávají mnoho dalších informací. Tyto části sestávají z veršů určených k recitaci a prozaického popisu setkání. V tibetské verzi jsou vesměs verše určené k recitaci zapsané prózou, což odkazuje pravděpodobně k obtížím, které měl překladatel s čínským textem. V některých případech je naprosto zřejmé, že se v popisech setkání s daným králem objevují prvky typické pro tibetské prostředí. Při setkání se čtvrtým králem tak například prozaická pasáž vyzývá pozůstalé k recitaci mantry „Om mani padmé húm“ a vyzývání Avalókitéšvary (fol. 19b). Nebo při setkání s pátým králem text hovoří o „jakohlavém dozorcí“ (27b: *g.jag mgo las mkhan*). Tyto indicie ukazují na tvořivou práci překladatele. Za rozšířením daných pasáží tak stojí pravděpodobně on.

iv. Pasáž obsahující setkání s pátým králem, dharmarádžou Jamou (fol. 19b–27a) je psaná zřetelně odlišným jazykem. Značně nejasná a zkratkovitá tibetština náhle přejde do dramatické prózy popisující hrůzné stavy zemřelého stojícího před dharmarádžou Jamou psané zcela srozumitelným jazykem. To naznačuje, že jde o přídavek či přetvoření překladatelem. Při setkání s dharmarádžou Jamou se náhle v rámci „výslechu“ zemřelého objevuje rozsáhlá část hovořící o „pěti poslech bohů“. Ta zcela chybí v čínských předlohách. Jama se v nich dotazuje, zda zemřelý viděl za života pětici poslů bohů v podobě zrození, stárnutí, nemoci, trestů a smrti. Není obtížné zjistit, že tato část se opírá o obdobně znějící *Devadúttá suttu* známou z buddhistického pálijského kánonu (*Madžžhimanikájá* 130),¹³ ovšem znění není opět totožné a překladatel ji patrně vložil do textu s jistou dávkou tvořivosti.

v. Vylíčení různých typů „cest“ (fol. 32b–35a) je evidentním přídavkem překladatele. Opět se tu s dávkou tvořivosti objevují pasáže popisující cesty „malého vozu“ (sans. *hí-najána*), „velkého vozu“ (sans. *mahájána*), cesty tantrické (sans. *vadžrajána*) a nakonec se trochu neorganicky popisují cesty vedoucí ze zásvětí do nového zrození. Tato pasáž obsahuje faktické chyby, ale je zcela jasně přídavkem překladatele do tibetštiny.

¹³ Anglický překlad viz Nānamoli a Bhikkhu Bodhi 1995: 1029–1036.

vi. Stručná *Sútra srdce* (ve smyslu „esence“, fol. 36a–39b) se zdá býti taktéž přídávkem. Tato část znovu stručně popisuje setkání zemřelého s deseti králi, včetně stručné rekapitulace pasáží o pěti poslech bohů.

vii. Po textu samotném následují mantry k budoucímu buddhovi Maitréjovi (fol. 42b–43a). Tato část opět zcela chybí v čínských verzích, jde o přídavek pod názvem „Dhárání přísahy Maitréji“ (tib. *Bjams pas dam bčas pa'i gzungs*).

V celém textu se objevuje velké množství písařských chyb. O značné nedbalosti ve smyslu editorské práce vypovídá zřetelně i přepis jmen jednotlivých králů. Jejich jména se objevují dvakrát. Poprvé v základním textu a podruhé v shrnutí jejich setkání se zemřelými v části nazvané *Stručná Sútra srdce*. Čínské podoby jmen by z tibetských přepisů nebylo možné rekonstruovat.

4.1 Jména deseti králů

	Čínské jméno (Teiser 1994: 223)	Tibetský text (fol. 15b–32a)	<i>Sútra srdce</i> (fol. 36a–39b)
1	Qín Guǎng wáng 秦廣王	Khjung dbang wang	Khjung wang
2	Chūjiāng wáng 初江王	Hung wang	Hu wang
3	Sòng Dì wáng 宋帝王	Džu hung wang	Hung wang
4	Wū guān wáng 五官王	Khu gan wang	Kun wang
5	Yánluó wáng 閻羅王	Gšin rdže rgjal po	Gšin rdže rgjal po
6	Biàncéng wáng 變成王	Phjin wang	Phjir wang
7	Tàishān wáng 泰山王	The'i šan wang	The'u šan wang
8	Píngděng wáng 平等王	Phjir či wang	Či wang
9	Dūshì wáng 都市王	Tho šing wang	Tho šing wang
10	Wū dào zhuǎn lún wáng 五道轉輪王	Džo lun wang	Čo ling wang

Závěrem

Daná tibetská parafráze původně čínského textu *Sútry o deseti králich* vyvolává mnohé otázky po směřování výzkumu v dosud zanedbávané oblasti. Tou je čínský vliv na zejména lidové náboženské představy v Tibetu. Těto oblasti se dotkly starší práce Rolfa Steina (souborné vydání v anglickém překladu viz Stein 2010). V době nedávné se toto téma objevilo v souvislosti s tibetskými verzemi původně čínské tradice vyprávění o Maudgaljájánově záchraně vlastní matky z pekla (Kapstein 2007a, Kapstein 2007b).

Na případu tohoto vyprávění se ukazují obecnější rysy čínského vlivu a zároveň obtížnost jejich prokázání. Vyprávění o Maudgaljájánovi bylo v Tibetu dobře známé již od 11. století. Přes vytěsnění z autoritativních sbírek buddhistických textů si našlo své cesty šíření spíše v lidových vrstvách. Protože je tibetská písemná tradice nesená elitou vzdělaných mnichů, bývá leckdy obtížné nalézt indicie reálného vlivu čínských apokryfních textů na tibetské prostředí. Tyto texty se neobjevují v klášterních knihovnách, ale spíše nevyzpytatelnými cestami kolují napůl v ústní tradici lidových vrstev Tibeťanů.

Otázka tedy zní, zda text *Sútry o deseti králich* není podobným zapeklitým případem. Nelze očekávat, že písemné prameny, které jsou v Tibetu spojené s vrstvou vzdělaných

mnichů, budou tomuto textu věnovat pozornost. První známý exemplář tibetské verze z Národní galerie v Praze vykazuje jasné známky odkazující ke svému vzniku v lidovém prostředí. Jeho nález vybízí k hledání dalších indicií, které by umožnily posouzení reálného vlivu *Sútry o deseti králích* v Tibetu.

LITERATURA

- Berounský, D. (2012). *The Tibetan Version of the Scripture on the Ten Kings and the Quest for Chinese Influence on the Tibetan Perception of the Afterlife*. Praha: Triton a FF UK.
- Bělka, L. (2013). Zobrazení posmrtných soudů v tibetském překladu *Sútry o deseti králích*. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica. Orientalia Pragensia* XIX, s. 73–84.
- Bělka, L. (2005). „Jamův soud: tibetský obraz pekla.“ In Milan Kováč, Attila Kovács and Tatiana Podolinská, eds., *Cesty na druhý svět: Smrt a posmrtný život v náboženstvách světa*. Bratislava: Chronos, 42–53.
- Cuevas, B. J. (2003). *The Hidden History of the Tibetan Book of Dead*. New York: Oxford University Press.
- Duncan, M. H. (1998). *Customs and Superstitions of Tibetans*. Delhi: Book Faith India.
- G.yu 'brug and Stuart, K. (v tisku). *Rgyal rong Rgyas bzang Tibetan village life, language and folklore*. Asian Highland Perspectives.
- Gouin, M. (2010). *Tibetan Rituals of Death: Buddhist funerary practices*. London – New York: Routledge.
- Gyurme Dorje, trans. (2005). *The Tibetan Book of the Dead: First Complete Translation*. London: Penguin Books.
- Kapstein, M. (2007a). „Mulian in the Land of Snows and King Gesar in Hell: A Chinese Tale of Parental Death and Its Tibetan Transformations.“ In Bryan J. Cuevas and Jacqueline I. Stone, eds., *The Buddhist Dead: Practices, Discourses, Representations*. Kuroda Institute Studies in East Asian Buddhism Series 20, Honolulu: University of Hawai'i Press, 345–377.
- Kapstein, M. (2007b). „The Tibetan Yulanpen jing.“ In M. Kapstein and B. Dotson, eds, *Contributions to the Cultural History of Early Tibet*, Leiden: E. J. Brill, 219–246.
- Ñāṇamoli, Bhikkhu and Bhikkhu Bodhi (1995). *The Middle Length Discourses of the Buddha: A New Translation of the Majjhima Nikāya*. Boston: Wisdom Publications.
- Skorupski, T. (1983). *The Sarvadurgatipariśodhana Tantra: Elimination of all evil destinies*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Stein, R. (2010). *Rolf Stein's Tibetica Antiqua*. Leiden: Brill.
- Teiser, S. F. (1994). *The Scripture on the Ten Kings and Making of Purgatory in Medieval Chinese Buddhism*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Wangdu, P. and Diemberger, H. (2000). *dBa' bzhed: The Royal Narrative Concerning the Bringing of the Buddha's Doctrine to Tibet*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

TIBETAN TEXT OF SUTRA ON THE TEN KINGS FROM THE COLLECTION OF NATIONAL GALLERY IN PRAGUE

Summary

This contribution introduces the first known Tibetan version of the Sutra on the Ten Kings (*Shi wáng jīng*), a Buddhist apocryphal text widely known in East Asia that contains instructions for the funeral and commemorative rituals. The Tibetan version is not a literal translation from the Chinese original, but incorporates parts not present in the Chinese versions. The Tibetan manuscript kept in the National Gallery in Prague is probably from the 19th century. The article questions whether this funeral ritual was known in Tibet, pointing to its possible spread in Kham and outside the educated elite of Buddhist monks.